

Pulcer quid faceres / qd in oi pte decor?
 Omni cū plenus sorde / supbis homo?
 Dicitur diues sum nec egēs / nescis qz paup
 Audus / cecatus / vilis es atqz miser.
 Prosp. a fors nutrit ē hui? subdola pestis
 Aspera sanat eam / p̄superiore manu.
 Unus vt epatibz ventoso corde careret
 Demone verari quesiit / obtinuit.
 Ergo qd aduersas tāto fugim? studio res
 Cōsulimus fortes / fidimus in medicis.
 Sed nolo tentare deum dices / agis ap̄te.
 Si tamen anteferes p̄sidiuz domini
 Angelicum si subsidiū / si spemqz fidemqz.
 Cura nec humanis sit nimis auxilijs.
 Cura sup̄flua sit / si pl? si nō vt oportet.
 Nec p̄ psone conditione statū.
 Tu corpus refoue / tu cura sedulo carnem
 Quid nisi cōfestim putre cadauer erit?
 Spūs eternus datus est tibi / iure colat.
 Atqz humilis / miris / vilis / et esto tibi.
 ¶ Finis.

Sequitur sermo

de penitentia factus p̄ eundem dominum
 cancellarium / in cena domini.

Non lauero te / nō habebis
 partem mecum. Joh. xij. et in
 euangelio p̄sentialiter recita-
 to. Amplius laua me domine
 ab iniquitate mea et a pecca-
 to meo munda me. qz coinquinauit me mi-
 nis ne ad p̄nunciandum sc̄m̄ verbū tuuz
 vir pollutus labijs reprobis et incircumci-
 sus inueniar. Vale nimiz p̄sumit sordes
 alienas vel loquendo vel opando tergere
 qui totus peccati volutabro demersus est.
 Quamobrez tibi domine iesu / non tantuz
 pedes affectionum sed etiam caput inten-
 tionum et manus opationum ad abluen-
 dum offero. Ferroza desuper distilla pluui-
 am voluntariam gratie tue. quatenus / per
 venam oris mei egrediatur verbum plenū
 virtutis. et bene sonans. quo per auditum
 suscepto. mundi fiant omnes p̄pter sermo-
 nem tuum. digni quoqz inueniamur habe-
 re partem que repro mittit mundis corde.
 quia ipsi te deum videbunt. Fiat hoc illa. i.
 tercedente mundarum mundissima matre
 tua quam interpellamus p̄pter hoc atqz sa-
 lutamus dicentes. Ave gratia plena. Si
 non lauero te etc. Dura valde qz tremenda
 sententia. si non lauero te / non habebis p̄-

tem mecum. Attendat vestra deuotio que
 sit pars cuius ablationem dominus cōmi-
 natur ei qui lotus ab eo non fuerit. et agno-
 scet qz hic summa paupertate / miseria et ca-
 lamitate p̄mitur. Quippe pars ista domi-
 nus est. qui se mercedem magnam et omne
 bonum nominauit de qua gloria bundus
 p̄pheta totus exultauit dicens. Deus cor-
 dis mei et ps mea in eternum deus. ¶ Pro
 qua insup commendatur maria quia opti-
 mam partem elegit que non auferetur ab
 ea. cui pars hec vberima et maxima por-
 tio non sufficit / nimis auarus vel stolidus
 Quid est igitur dominum dicere. Si non
 lauero te / non habebis partem mecum: ni-
 si eum dare patenter intelligi. si non lauero
 te. nō hēbis me. separaberis a me. ¶ Por-
 ro quid vltra p̄fecto reliquum est. nisi vt ta-
 lis illotus / p̄iciatur a facie dei / etiam a sor-
 te sanctorū. eatqz maledictus in ignem eter-
 num cū illis. quoz (sicut apocalipsis scri-
 bit) pars erit in stagno et igne ardentiz sul-
 phure. Ignis quoqz grandis nix. glacies
 spiritus. p̄cellarum pars calicis eoz. Si
 pars vero illorū tam horrenda tam into-
 lerabilis dicitur. de toto quid expectandū
 censemus. Maledictus qui partem suam
 hoc modo facit deteriore. ¶ Terreat igi-
 tur vnumquēqz nostrum viri patres et fra-
 tres. terreat et erudiat hec formidanda ni-
 mis sententia. si non lauero te / non hēbis
 partem mecum. Primum erat vt viuēdo
 innocenter / custodiremus nos immacula-
 tos ab hoc seculo. nūc vero qz polluta ē no-
 stra mens et cōscia. superest vt lotio diuina
 nos emūdet. Sed vnde sordes in nobis?
 Audiat p̄sus. Polluit nos supbia inui-
 dia ira accidia etc. Polluit nos sicut olim
 in lege immūds cibus et hoc p̄ malam de-
 lectatiōem. Polluit nos immūds mor-
 bus vt lepra p̄ malū consensum. Immū-
 ds tacus in ope. Immūds locus in p̄-
 uersa cōsuetudine. Polluit nos p̄ omnez
 modū ps quā arbitramur n̄am esse / mun-
 dana cupiditas. que est ps vilis vana fra-
 gilis et damnosa. Talem p̄tem figuratam
 habemus in Habugodonosor. de q̄ Dani-
 elis. iij. Cū feris p̄ se? i herba terre. Cor-
 eius ab humano cōmuref et eoz fere defei.
 Attendite vilē societatem. qz cū feris carē-
 tibus sensu. Et nonne homo cū i honore
 esset non intellexit / compatus ē iumentis i
 supientibus etc. Vide vilem possessionem

Sermo de penitentiā

quia in herba terre. Et quid herba terre nisi terrena felicitas. de qua propheticus sermo. **H**anc sicut herba transeat. mane floreat et transeat. vespere decideret induret et areseat. Denique considera vilem commutationem et cor fere detur ei. Fera etsi non habet sapientiam retinet tamen crudelitatem. Sic illi bestie sunt in humana effigie latentes secundum verbum Senecae et Boetii. Ductores omitto. **S**ed vnde vobis lotio? **A**ttendite quod lauat nos ab inquinamentis nostris magister et dominus noster Iesus Christus. **A**ffundam inquit super vos aquam mundam. Alioquin si non lauerit nullus mundabitur. nemo non priuabitur parte sua. **L**auat autem. Quomodo lauat? ministerio penitentie salutaris. que velut lotris sagacissima diligens et virtuosa preparat aquam in contritione. abluit in confessione exergit in satisfactione. Sic restituit pars nostra dens in perfecta reconciliatione. **F**eliciter pars. quod velut pars beniamyn superat in quantum quod partibus partem immundorum. **I**n bonis nature que repantur. **I**n bonis fortune que possidentur. **I**n bonis gratie gratis. date que multiplicantur. **D**enique in bonis gratie gratificantis. et glorie beatificationis a quibus alij priuantur. **A**nimaduertat vnusquisque nostrum quid dicat Christus quid ve intelligat ad nostrum documentum. si non lauerit te etc. **I**ta dicebat mihi ipsa meditatio mea contempere sermonem consequenter de lotionem peccatorum per ministerium penitentie cuius est hoc officium desuper commissum. per restitutionem partis nostre. **O**fferentur se concordantie et distinctiones sine numero de scripturis per dilatationem persecutionis permissorum. tum ecce iter meditandum et studendum irumpere visa est secretum thalamus cordis mei. pestis improba scientia inflans curiositatis norie germen. portentosa mater eadem et filia. **M**onstrum heu horrendum ingens. **H**ic ambulat in magnis et mirabilibus super se. **P**onit in celum os suum et lingua eius transit in terra. caput quoque inter nubila condit. quia ibi est tenebrosa aqua in nubibus aeris. **H**ec postquam animaduertit pergere me ut de penitentiā loquerer. pepulit me. ad cuius impulsu cum tremissem et faciem conuertissem. ipsa me torua indignabundam animositate suscipiens ut arrogans est et tumida. **A**bi inquit in malam horam tuam. quid cogitas. quid ordiris. quid pusillus iste et degener animus obrepit tibi

et famam negligere ut perpetuam constare non horreas infamiam. **Q**uid me spectas ita. dum omissis considerationibus altis et subtilissimis speculationibus. materiam communissimam assumis. quasi in eadem iugiter cantilena nugatoria perferes. quasi pueriliter vulgarissimum carmen afferas vel efferas. **I**nque humiles materias. nunquid desunt tibi misteria longe plus difficultatis et vere laudis habentia circa sacramentum altaris et benedictionem passionis. **I**lluc tuum ingenium. tuam manifestam crudelitatem. coram viris omnidocetrina supereminenter eruditis. **A**n ignoras vbi loqueris. **A**dde quod materia de penitentiā non accuratum stilum vel elaboratum sed quotidianum exigit. quod locutionis genus quasi sordidum iam apud modernos dissolutum floccidum et nausicans contemnitur. presertim in sermocinalibus extra scholam. **N**onne demum habet in promptu quilibet materiam hanc de penitentiā per doctores copiosissime tractatam. iugiter sententiarum et in summis atque tractatulis confessionum. **Q**uisquis ea legere voluerit. primum intelliget. **P**reterea queso non te casto labore fatiges. neque turpem risum tibi suscites. **H**oc modo scientia inflans stomachando loquebatur. cum esursum elapsa est sicut placuit altissimo charitas edificans cuius introitum decorum et aspectum scientia inflans que et superbie spiritu et inuidie toruatur ferre non valens. mor abscessit tunc charitas sic orsa est. **T**e non fallat precor. precor non abducat meretrici hec pessima. scientia inflans curiositatis garrula quietis impatiens. que sub specie vana subtilitatis mentes sibi deditas euiscerat torquet. veluti quibusdam minutis muscularum aculeis. **H**ec gignit pruritum non extinguit. **H**uius hec occupatio est semper discere nunquam ad scientiam virtutis. puenire. arrogantiores que omnibus hominibus suos efficere sectatores. **H**anc desere. delectent te vilia magis quam subtilia. ad imitationem illius qui loquitur per prophetam. **E**go deus doces te vilia. **N**unquid non in tanta temporis egestate in tanto discrimine rerum in tali mortis incertitudine docendi sumus viuere potius quam disputare vel acute fatiari. **Q**uod tibi precipitode inquit sapientia illa cogita super porro si quotidie peccando sordescim. quid salubrius quod te consulat quam ut de nostra lotionem crebro

loquamur. **A**nxi queramus. assidue praetremus. **Q**uot sibi videntur sapientes in oculis suis. quot litterati et docti q̄ hec necessaria ideo nesciunt. quia velut facilia legere retinereq; despererunt. qz insup tempus ingenium curam in supra. cuius cōtritionem. qz deniq; bonam vitam que taliū optima doctrinē est. colere neglexerūt. quos tandem si deo p̄icio respiscere contingat si ad meliora studia mentem diuertere. pigebit affirmo pudebitq; tempis acti. **Q**uare q; fessi et confRACTI nihil inueniēt de vniuerso labore suo nisi vanitatem arguendā et curam sup̄flua. sentientq; vix se discipulos idoneos ad illa cogitanda. in quib; dudum magistri esse debuerant. qd̄ et falso crediderant. qz tam ceca semp̄ est tam insolens/infantis scientie arrogancia. **S**entient ad extremū nihil difficilius esse arte bene viuendi. nihil plane subtilius. nihil sublimius atq; diuinius. **P**erge igitur vt cepisti. neq; sermonem de lotionē pedū anime hoc est affectionū/ quōlibet interrūpe. hoc necessitas quotidiana. hoc instans pasche festiuitas qua verus agnus dei cū azimis sinceritatis et veritatis. edendus ē. **H**oc p̄sens societas eoz qui non se solos sed alios habebunt erudiendo lauare/ flagitat et exposcit. **A**uero tradita sunt hec in libris theologoz copiose. tradita sunt. scio etiā veritas altera que non tradita est. nec vācat omnib; omnia legere. et habet quid latentis energie viue vocis actus et in aures transfusa fortius sonat et tenacius memoratur. **C**haritas hec suadens/ credite psuasit facile monitis suis obsequi. **U**nde glorioz in dño de cuius munere est modestus p̄uūq; quodlibet ingenii. **R**emāserat tamen scrupulus aliquis/ si materiaz hāc de penitentiā/ lotrice mentis optima/ tractare cōuenientius oporteret vel declamatoriō more vel scholastico. **P**rimū accuratius et venustius est. alterū acutius et quodam modo verius estimatur. **P**rimū magis ac cōmodatur affectui. s̄m intellectui. **P**rimū plus allicit. **S**cōm plus instruit. **E**adem ex circūstantiā tempis et p̄ auditorū qualitate inductus sum scholasticū morē gerere **Q**uotidianus nāq; sermo est et scholis vsitatus. nec rursus egeus interpre si intelligatur etiā a parum intelligentib; bene satis est. **O**mittatur ornatus/ nisi q̄ spōte prouenerit. **D**icamus in primis alti-

us repetentes/ q̄ lauat nos christus ministerio penitentie salutaris. que penitentiā haurit aquam et quodammodo fundit in peluim cordis nostri per contritionem. abluet sordes eicit per confessionem. extergit desiccet et clarescit per satisfactionem. **H**ec tria per ordinem nunc egit emundator noster christus misit aqua. lauit. extersit. **H**ec dicens q̄ summa est hec tria nō talle lego psalmistam. **D**ixi confitebor aduersum me etc. id est firmiter p̄posui. ecce cōtritionem. **I**n iusticiam meam domino. ecce confessionem. **E**t tu remisisti impietate peccati mei. ecce satisfactionem. **E**t rursus alibi. **I**niquitatem obio habui. hec est cōtritio. et abominatus sum. hec est confessio que extra vomit abominabile peccati sordem. **E**t legem tuam t̄dilexi etc. **H**ec est satisfactio in custodia legis dei. **N**unc pertractemus triplices huius officij cōditiones. quasi iter trium dierum perambulantes. **E**t quia in paucioribus via magis. rē totam sub breuib; terminis atq; methaphoriz cōartemus.

Hic p̄ lotionē nostra mīstrata/ quam contritio non qualemciq; sed calidam. mundam. amaram viuum crebram/ et cōtinue scaturientem. **I**ntra que quattuor/ quadruplex est de cōtritionis qualitate cōsideratio.

Prima cōsideratio

aqua contritionis sit calida. hoc fit per cōuersionem in deū. fide spe et charitate subnixam. **S**icut homo auertens se a deo et conuersus ad creaturas/ sordes contrahit. sic contra mundatur. **H**oc est quod dicitur a doctoribus. quia quattuor requisita sunt in contritione. **C**onuersio ad deum. auersio a creatura. **I**nfusio gratie. et expulsio culpe. **H**unc calorem non habet aqua illorum qui dolent de peccatis solo timore pene. sicut fit in iā damnatis et in cōdem nandis. sicut communiter euenit in morte vbi affectio commodi que gelida est et nō iusti/ dominatur. **Q**uo circa sequitur ex: **P**ediens esse p̄uenire horaz mortis ad hauriendum hanc aquam et calefaciendū/ ex bona et quotidiana meditatione. **S**ignū frigiditatis est/ si homo crederet diu viueret/ veller diu permanere in peccato. **N**on sic ille q̄ dicebat. se nō minus seruitur do si p̄staret certissime q̄ mille annorum spacio

Sermo de penitentia

protracturus esset vitam Sic illa que cogitans de inferni supplicijs et de odio dei regnante in damnatis supplicabat vt etiam si damnaretur tamen deū diligeret. sic Job Etiam si me occiderit tamen in ipso sperabo.

Secunda. Preterea sit aqua mūda contritiōis. **Hoc** dicitur ppter eos qui cum suis lacrimis miscent ppositum delinquendi vel in volūrate peccati huius vel istius manent vel a manifestis peccati occasionibus nō declinant. **Hec** turbida aqua est non mūdans sed inquinans. **Sed** queret q̄s. **Op**ret ne contritū firmiter credere q̄ de cetero non peccabit. **Plane** non oportet. imo formidandum est de ruina. alioquin temeritas esset/qualis in petro. **Siquidez** aliud est pponere et velle non peccare p futuro. aliud de hoc ipō psumere. **Dixerūt** in hac parte doctores aliqui q̄ sufficit negatiue se habere. hoc est nō habere actuale ppositum peccandi. p̄sertim cū additnr cōfessio sicut dicunt de baptismo q̄ non opponit ober. **Alioz** rationabilior et sanctis cōformior est sententia/ q̄s oportet positue detestari peccatū et de meliori vita pponere. **Cōpantur** autem ppositū illud timorez et tremorem de casu. sed non amorem delinquendi.

Tertia. Rursus tertio sit aqua cōtritionis amara. **Hāc** habere volebat q̄ dixit. **Recogitabo** tibi omnes annos meos. in amaritudine aīe mee. **Notandū** tamen q̄ duplex est amaritudo talis. **Una** ex dictamine rōis et sua deliberatione detestando peccatū. et hec ē virtus imperans dolorem. **Alia** sequit amaritudo in sensu si non sit indispositio complexionis vel consuetudinis vel aliūde. et hec non semp erigitur. q̄ nō semp est i potestate nostra flere sensibiliter etiam cū vellemus. imo et in aliquibus dolor iste posset esse nīm⁹ et declinans ad excessum. si cut in mulierculis aliquibus aut melācolicis/habentibus ex leui causa lacrimas etiam vsq̄ ad turbatiōem cerebri et oculorum caliginem. **Aliq̄n** plus meritorū est velle flere et non posse q̄s fletibus abundare. hoc est q̄s dicitur. **Dole** q̄ non doles. **Queret** ulterius aliquis si cōtritiōis amaritudo tanta esse debet vt homo mallet dānari vel annihilari q̄ rursus peccare. vel

etiam pdere omnia que habet/etiam corpus. **Tolle** inquisitiōes tales curiosas et piculosas et ideo omittendas o anima. et dic ita. **Tu** scis fragilitatem meā. tu fidelis es nō pmittis me tentari sup id q̄s possum. id est. non cadere in tales necessitates hoc vel illud eligendi nisi dares virtutem bene eligēdi. **Hoc** mō seruat. humilitas cum iusticia vbi si fieret electio alterius partis / immineret alterū ex his piculosez p̄sumptio vel mēdaciū. // **Querēs** p̄terea si quis habens filiū ex adulterio/tenetur dolere de tali filio et velle ipm nō habuisse. **Risio** q̄ hic facienda est sepatio filij et peccati. **Diligend⁹** est filius. odiendū est peccatū. nec est vna dāda electio in his rebus. **Nota** de matre magistri sentētiar.

Quarta. Postremo sit aqua cōtritionis viua. id ē crebro et quasi iugiter scaturiens. hanc optabat ppha dicens **Quis** dabit capiti meo aquam et oculis meis fontē lacrimarum. **Hoc** sic impletur si mox et semp vt sit actualis recogitatio de peccato. dolet homo de testās illud modis et dictis. alioquin videtur illud approbare et nouiter delinquere. sic q̄ iustus est iustificabit adhuc. et sordidus sordescet adhuc. **Qualis** autē erigat cōtritiō de venialib⁹. **Dicitur** q̄ virtualis sufficit. dum scz quis in generali detestatur omne peccatū et ad deū cōuertit.

Felix aīa cui datū est habere talem aquam calidā mūdā amaram et viuā. **Sed** vobis cordi nostro et similibus cordi duro super adamantem et silicē q̄s nisi emolliat/male habebit in nouissimo. **Quis** dabit huic aquam in peluim cordis mei. **Percute** domine iesu virga tua silicem hanc vt fluat aque largissime. quē admodū factū est olis pcutiente moysē petram in deserto. **Le**gi de quibusdam tuis q̄ nō hñtes hāc aq̄s ad nutum. pculserūt seipos etiam verberare et virga materiali vt inde cōsequēter te miserante cū plagis et sanguine pfluere riuulus lacrimarū. **Hec** est vna ex industrijs pducendi hanc aquam. **Alteram** industriam habemus in figura iacob/ qui puteos impletos humo et limo scz philisteis f̄plētibus mūdabat. aut alios fodiebat. vt abiecit terra/manent libero cōductu vena purissima. **Quotiens** implet aīa nra limo et terra scz terrenis affectibus et desiderijs. qui bus obstruit p̄ns meat⁹ aīe/ne p̄tritiōis

aq̄ fluant. **C**eterz purgatio hec fit p emun-
dationem ieiunij et abstinence amari. si-
cut christus surrexit a cena. deposuit vesti-
menta. **T**ertia additur industria p ad-
iutorium orationis. vt si haurire aquaz so-
li uo sufficim? haurientes nobiscum aduo-
cemus. q̄admodum egit ille qui a maria
magdalene gratiam impetrauit lacrimaz.
Ad hoc figuratiter induceretur illud soli-
ni (si tamen verum est) de quodaz puteo p
fundo. in q̄ dum deesset aq̄ aduenit virgo
ad os putei. et suo clamore aquam eduxit.
sic anima per orationem sicut ara suspiras
impetrauit irriguum inferius et irriguum
superius. **U**truntur alq̄ p quarta indu-
stria/consideratione miseriarum z calami-
tatum quas vident in proximis. vt inde p
compassionez lacrimas eliciant. **S**ic fit
vt consequenter misereatur eoz benignus
et misericors deus. **C**onsiderat animaz p-
prium quasi fit in purgatorio. **H**ec indu-
stria locum habet in consideratione passi-
onis domini nostri iesu christi. **D**e qua di-
cit Bernardus q̄ nullum cor tam durum
est qd non molliat si passio domini ad me-
moriam reuocetur. **H**ic oculus xpi in hac
consideratione petrum respicit et flet ama-
re. **P**er has vnam aut similes industri-
as/proferret terra cordis nostri/fluenta a-
que viue. ne essz vel sic sicut terra sine aqua
deserta inanis et vacua. terra inuia et in-
aquosa. terra monstruosa gelboe vbi nec
ros nec pluuia cadit. **I**taqz sine hac aqua
incurritur illa maledictio christi. **S**i non
lauero te non habebis partem meam. **P**ro-
hibeat hanc altissimus.

F **H**abita aqua per contritionem /
bonum erit initium vt fiat ablu-
tio per confessionem. **F**iat autē
opportune. fiat integre. fiat vere
et non ficte. fiat a suo iudice.

Fiat opportune.

Hoc est tempe ordinatio p ecclesiam. saltez
semel in anno. **E**t hic est primus casus.
Secundus casus est ante susceptiōem bñ-
dicti sacramenti. et hoc extendere voluerūt
aliq̄ ad oem actū hierarchicū ecclesie/q̄ n̄
sine confessione deberet exerceri. **S**ed ra-
tio eoz non videtur concludere nisi de cō-
tritione. **N**ota si occurrat peccatum ce-
lebranti. **A**lter casus est in periculo mortis
fm pbabilem coniecturam. alioquin ho-

mo se exponeret periculo peccati. quia te-
netur ad minus ante mortē confiteri. **C**es-
sante illa pbabili coniectura / licet differre
confessionem. **Q**uarus casus si nunc ha-
beat copia sacerdotis vel penitentiarij/nec
est spes q̄ postmodum ante pascha vel mor-
tem vel eucharistie debitam susceptionem
habeatur. **C**onfessio crebrior et si lauda-
bilior sepe fit. nō tñ apli? in obligationem
cadit regulariter. **D**ixi laudabilior sepe. qz
contingere potest vt repetitio esset vitiosa
et quasi tota eneruans deuotionis virtutē
sicut in scrupulosis tediosissimis/nolenti-
bus adquiescere cuiusq̄ consilio. **D**ixi p-
terea regulariter non cadere in obligatio-
nem. qz vel ratione conscientie hoc dictan-
tis. vel status aut tribulationis aut necessi-
tatis hoc exigētis/aut regule statuētis pos-
set obligatio consurgere.

Fiat etiam integre

sicut integra est contritio de omnibus. sic
confessio. **D**ic studiositas speculatrix de
plurimis querit **A**d que respondere potest
charitas edificans. **I**lla est enim que docz
de omnibus. quippe spūs sanctus charitas
est/qui docet omnem veritatem. **E**st etiaz
charitas finis legis. fm quam cetera debēt
moderari. **Q**ueritur ergo primo de ve-
nialibus. **D**icitur q̄ non est de necessitate
cōfitendum. et hec cōsideratio docet tolle-
re scrupulos multoz celebrantium. qz ve-
nialia possunt aliter deleri q̄ p confessiōez
Queritur de obliu. dicitur q̄ sufficit se-
cisse diligentiam moralem sicut p magna
re fieret. **E**t sic vel deus indulget. vel alias
reducat ad memoriā. **T**alis certitudo suffi-
cit ad nō peccandū nouiter/in celebrando
vel ad cōfessiōem nō inuvalidandū. **S**z an
deberet fieri reductio ad memoriā confi-
tētis vel inquisitio. **S**ic vtiqz cū recto mo-
deramine. et sine curiositate noxia sicut ob-
stetrix omnia et medicus z iudex diligēter
inuestigat. **A**lioquin a pueris puellis z lai-
cis et idiotis/qui nō habent reflectiōez su-
per actus suos/vix h̄retur aliq̄ pura cōfesi-
o. **S**ciūt hoc expri. **H**ec est vtilitas prin-
cipalis cōfessionis. **A**nimaduerte tamen/
q̄ si oblita redeūt ad memoriā. illa cōfite-
da sunt eidem sacerdoti vel alteri/q̄z cōtē-
dimissa. sicut de peccatis diximus in cōtri-
tione delctis. **Q**ueritur de dubijs. **D**u-
bia sunt in triplici differentia. sicut pōt hō

Sermo de penitentia

estimare se deliquisse in hoc vel in illo. Aut enim credit magis. q̄ peccauit mortaliter. In hoc facto vel in illo. et sic tenetur confiteri vel deponere conscientiam. Aut dubitat ex equo. et sic similiter obligat. Aut credit magis. q̄ non peccauit cum dubio tamen de opposito. et hoc dicitur scrupulus. et p̄ hoc dubio non tenetur. nisi alium de tenere tur. q̄nq̄ expedit dicere q̄nq̄ et sepius contemnere et cōtra agere. p̄sertim habito consilio p̄tor. Item in dubijs sub condicione cōfitendo est. et potest certa absolutio dari. Item in dubijs consurgentibus ex iuribus et ex sententijs posituius. potest nō confiteri. tibus exp̄sse absolutio adm̄strari. **Q**ueritur de circūstantijs. R̄ndetur q̄ quedam sunt peccata mortalia. que se3 mutat sp̄m̄ vt furari in templo. ille sunt de necessitate confitende. Quedam aggrauant peccatū notabiliter. vt rapere centum. plus ē q̄ decem. et tales si habentur in memoria. dicē de sunt. Quedam aggrauant tantūmō modum faciendi. tales non sunt dicende de necessitate. imo q̄nq̄ omittende. vt in peccato carnis. nisi p̄ securitate maiori et dubio ne peccatum mutauerit sp̄m̄. Quedam al leuiantes. quedam imp̄tinentes. Al leuiantes non sunt dicende nisi in dubio scandali sacerdotis. Imp̄tinentes omnino dimitte sunt nisi p̄ familiaritate strahenda. **Q**ueritur de circūstantia p̄sone cui3 qua sit peccatum. R̄ndetur q̄ est regulariter tace da. nisi vel vbi nō potest aliter peccatū dici. vt si vir/abusus est p̄pria vxore. Vel vbi potest p̄desse non obesse. tam dicenti q̄ audienti. q̄ p̄sone illi peccatrici. Addūt aliq̄. q̄ si aliter non potest dici peccatū quin cōfesso agnoscat p̄sonam. p̄gendum est ad alterum. Hoc estimo cōsiliū esse. non p̄ceptum. nisi vbi posset obesse p̄sone illi reuelate. **Q**ueritur de casibus reseruatis. Hic est tam p̄funda difficultas. vt durandus doctor exercitatus in istis. tractādo hanc materiam dicit q̄ expedit habere super hoc papale cōsiliū. Et difficultas (vt bene tangit) p̄uenit ex reseruatiōibus peccator. aliter q̄ sit in curia romana q̄ non reseruat curia romana vt dicit nisi quasdam irregularitates aut penas. Dicūt aliqui q̄ iura nunq̄ voluerūt reseruare peccata aliqua. nisi publica ad terrorem aliorum. Una mollicies reseruabit. adulteriū mulierum. peccatū sacerdotū cōcubinatio

rum. **S**i plati omnes attenderent p̄fundē. q̄ta est difficultas q̄tum onus dicere peccata sua secreta etiam vni/ipsi (credo firmiter) nunq̄ tale iugum imponderent leuiter ceruicibus subditoz. Unde innumera biles p̄cipitantur in infernum. Nulle penitentiarij non sufficerent in hac ebdomada p̄ conseruatoribus reseruatoz. Cognouit plures qui p̄ biennium vel triennū vicauerunt induci ad confitendū quedam suoz peccatoz. Qualiter ergo talia dicant vni plato vel penitentiario. p̄sertim pueri et puelle et mulieres verecūditime. Dici nō potest q̄tus ē in pudore tyrannus. Credentes terrere subditos occidunt. et demergunt tacentes in infernam. **E**t hac materia et alias p̄pendite. quanta difficultas est in materijs moralibus et theologicis vtilibus. in quibus homines p̄ totam vitam exercitati. vir sciūt q̄ dicere. Quid igitur facient scholastici nostri t̄pis. q̄ materias tales nec cogitare nec legere sufficere tenus dignantur dicentes. **N**osciunt talia cum vellemus. Velint ergo tales aliquando. aliōquin nihil scientiam quando voluerint pauca scient. **S**ed dicamus ad id q̄ queritur. qualiter se habebit peccator. habens casus reseruatos. Hec est certa conclusio q̄ si habeat talem sacerdotem qui potest et velit enim absolvere nec inde scandalifetur. tenetur totū dicere. **E**t templi gratia. Si vadit ad ep̄m. et ep̄s vult totū audire dicat. Si ad suum curatū qui potest absolvere. similiter dicat. dum t̄n vtrobiq̄ sit securitas q̄ neuter scandalifabitur. p̄pnitatem ad peccatū. vt in materia fidei vel in peccato carnis. Sed querat tunc alios delicientia. saltem petita. Si autem ep̄s qui potest omnia absolvere. non vult nisi reseruata audire. et alius nō possit nisi non reseruata. et nō abest bona volūtas et bona fides in cōfidente. **N**ō audez dicere quin posset peccata sua isto mō dimidiare. sicut ligatus duabus excōicationibz p̄t absolui. primo de vna. post p̄ decem dies ab altera. sicut etiaz in diuersis diebz p̄t fieri vna cōfessio. Itaq̄ nō requiritur tanta vniuas hic sicut in alijs sacramētis. Et est ibi quedam vniuas in ministris istis duobz. in vni tate se3 vni potentis sacramētali ter itegre et p̄fecte sup̄ istius peccata. **N**ō audez p̄re rea asserere in onus sacri cōfessionis. q̄ talis teneretur suo sacerdoti qui non p̄t de

omnibus absoluere omnia dicere. Scio tamen quod tutius est et salubrius (sed non quod liber potest faciliter induci) dicere peccata sua sic diuersis. quod (ut dicit scotus) talis confessio de vno peccato pluribus non vocatur ex genere suo esse secreta. quod isti duo quod audi erunt/possent ferre testimoniū contra confitentem in foro contentioso. licet peccaret. tamen valet et testimoniū. Item nullus inuitus potest (ut videtur) cogi dicere bis peccatū suum in confessione. cum lex diuina non cogit vel obliget nisi ad semel confitendū. Et si in religiosis oporteat pluribus confiteri. hoc est de eorum voluntate qui se regule summisserunt. Si dicitur quod sic curatus sacerdos non cognosceret peccatorem etc. hoc argueret quod omnia peccata dicenda rursus essent

Tertio fiat vere sci

licet non fide. hoc est in contritione et charitate. secundum probabilem coniecturam. **¶** Utrum autem confessio que fit sine charitate liberz ne itez dicantur peccata vel a precepto ecclesie est difficilis/vix inter scholasticos sufficienter dissolubilis. Ostendit hoc multiplex opinio varietas. Dicit autem dominus et wilhelmus pisien. et alij coiter quod attritio que alias non esset sufficiens/fuit sufficiens virtute sacramenti. ponendū est igitur et dicendum sicut quidam in euāgelio. Credo domine. adiuua incredulitatem meam. ita penitentiario. adiuua dñe impenitentiam meam. **¶** Queritur si tali debeat dari penitentia. Rñde tur quod sic non absoluendo sed ad cautelam et per seruatiōem pro futuris ut deus cor illuminet. **¶** Cōsiliū Ambrosij Age interim quicquid boni potes. et malū abbrevia. **¶** Quid si dicit se contritū. et putat confessor quod meretur vel sciat aliūde. vel non vult facere conscientiam sed excusare. Respondeo. quod predicere debet sibi. quod absolutio non vult si posuerit impedimentū et quod intentio sua non est eū absoluere nisi faciat que permittit et dicit. **¶** Item absolutio debet fieri absolute. **¶** Alia forma talis Ego te absoluo a peccatis tuis mihi confessis in nomine patris et filij et spūs sancti amen. **¶** De confessionis secreto hoc tenendū est primo. quod in nullo casu reuelanda est etiam in heresi. nec papa potest dispensare. **¶** Item nec de consensu confessi nisi dicat extra confessionem. **¶** Item nec ad interrogatiōem cuiuscūque iudicis pro quocūque iuramentū. nisi bo-

mo sciuerit aut per testimonia quod dicere tunc potest et ideo debet. **¶** Non fatuam cautelam aliquorum. **¶** Item etsi sola peccata sint proprie de sigillo confessionis. tamen penitentie datur interrogaciones rationabiles binde et persone noiare sunt celande. **¶** Inquiretes autem et reuelantes grauer peccant. et essent puniendi presertim vbi ex curiositate non ex charitate discreta. pcedit inquisitio. **¶** Item de personis confessis expedit magis tacere quam aliquid dicere vel laudando vel vituperando in generali vel speciali.

Fiat postmodum a

suo iudice. **¶** Iudex in confessione est vel papa vel episcopus. vel curatus vel aliquis legitime ab aliquo istorum delegatus. **¶** Queritur cui sit expedientius confiteri. **¶** Rñdeo quod regulariter et ceteris personis suo curato ordinario. **¶** Primum propter obedientiam. deinde propter facilitatem habendi eum postmodum in periculis mortis. vel in sacrorum administratione. **¶** Queritur si confessi habentibus potestatem delegatam teneantur iterum peccata eadem semel in anno confiteri. **¶** Rñdeo quod non presertim vbi de consensu curati hoc factum est. **¶** Ideo tutius est petere licentiam. **¶** Expedi etiam ut talis in anno semel se presentet curato suo pro sacro suscipiendo et obedientia impedienda. alioquin curatus posset negare eucharistiam. **¶** Quid si curatus nolit credere. **¶** Rñdetur quod cui libet in foro conscientie seu confessionis credendum est pro se contra se. nisi in casibus publicis quoniam aliter curatus non posset certificari. etiam si sibi fieret confessio. **¶** Quid si confessor erret in absoluendo plus quam potest. **¶** Rñdetur quod si peccator erat bona fide et nesciat impedimentum securus est. **¶** Si autem sciat non rite absoluitur. **¶** Si etiam postmodum sciat impedimentum fuisse tenetur ut plurimum iterum confiteri. **¶** Datur vero regula generalis quoniam sic et quoniam non est plerumque nimis ardua et difficile. **¶** Felix ablutio pedum pro confessionem/que ita fit opportune. integre. non ficit. et secreta. et a suo iudice. **¶** Sed de fordidis abominalibus aliquorum et eluibilibus quos in apertam confessionis venire et palpari vel tangi/imo vel videri non permittit/quatitor pestes improbe. pudor. timor. presumptio. de/spatio. **¶** De pudore habemus in **¶** Thobia cui volenti lauare pedes occurrit piscis volens eum deuorare. **¶** Quid piscis in aqua lares nisi pudor occultus. sed suffocandus est pro

Sermo de penitentia

doz talis. et ad multa tandem utilis inuenit.
ad cibum contra demonium. et ad visum.
Applicationem non psequor. **C**eterum
scabies sic later in aliquibus/ ut se scabiosos
non credant/ dicentes quid ego feci? Sum
ego fur vel homicida? Hoc contingit etiam il
lis qui deuoti reputant. qz latz supbia sub
tile malū que nō pmittit deuenire in agni
tionem peccatorz. cōtra qd orabat preta.
Illumina oculos meos zc. **E**xptus suz de
multis et in mlris/ qui p quattuor aut tres
annos fuerūt in peccatis grauissimis quā
uis fere quotidie cōfiterent z vt erat sua o
pinio penitebāt. Quid ergo erit de nō reco
gitatiōibz annos suos in amaritudine anie
sue. si recogitantibz sedule/ talis cecitas e
uēiat. Quē n̄ exierat qd dicit apls. **N**ihil
mibi cōsciū sum zc. **A**mplius vero pre
sumptio seu repromissio nequissima dece
pit plures/ hñtes vocē coruinaz/ cras cras
cōuertī poteris cū uoles. **H**ec vox innūera
hoim milia z pdidit z pder. qz qui nō ē ho
die/ cras minus aptus erit. **P**ostremo
uidimus desperatiōem in iuda z cayn z q
busdam alijs. **D**igrat iudas. i. cōfessio ser
uus optim⁹/ ppter multitudinem z afflictō
nem seruitutis. qz scz quotidie fit reiteratio
peccatorz/ que iudas abluere tandem refu
git et desperat. **A**biiciamus hec impedimē
ta. qz dñs z si rē grādē nobis diceret bñ face
re debueramus q̄sto magis qz dicit culibz
n̄ m. vade z lanare septies. i. pfecte.

R
C **Q**nuertamus postremo oculos no
stre cōsideratiōis ad extersōem q̄
fit p manū satisfactiōis. **H**ec q̄
dem extersio hēat aspiratē seu penalitatē
habeat rōnabilitatē. hēat claritatē. hēat
celeritatē. **P**repositueram fm hec qua
tuor/ quedā differere salubria de mōis inuē
gendi satisfactiōes. vt nec graues sint nec ī
portabiles. nec publice p peccatis secretis
Nec dentur inuitis aut si nō fieri credātur
qz melius est cū pua pnia z quasi nulla du
cere hoies in purgatoriū. q̄z cū forti q̄ nō fi
et opprimere z detrudere ī infernū. **N**ec ex
igantur irregulariter iuramēta aut pmissi
ones de hoc vel hoc faciendo. **S**ed magis
oīa in monitiōe atqz cōsilio. **D**eniqz salu
berrimū est inducere hoies vt aduersitates
et labores huius vite accipiant in patien
tia et bona gratitūactiōe. qm̄ p hoc poterit
eff. caciter vt crebro satisfacere de peccatis
suis. et gratiarū augmenta pmereri. fiat vir

tus de necessitate. **S**unt autē sordide trās
gressiones aliquę/ que vix ad fundū pnt ex
tergi. **E**xempficemus in quatuor. **P**ri
mo. corruptio alioz in moribz. **S**up quo
accipite quid **B**erengarius moriens ī die
ephe dixerit. **H**odie mibi apparebit dñs
meus ihus xp̄us. vel ad glām sicut sperop
pter pniām meam. vel ad damnatiōem sicut
formido ppter alioz corruptiōez quos
ad viā veritatis reducere nō potui. **H**orre
ant z caueant hi qui ad similitudinem de
monū/ gaudent alios secū trahere ad inte
ritum p̄ferti iuuenes z pueros. tales nescia
si potuerūt vnqz satis penitere. sufficēt eis
debuerat damnatio p̄pria. **Q**uid de malis
exemplis magnoz z litteratoz virozum?

Alterum est vitium qd vix suscipit satis
factiōem z extersionem scz iniustū bellum ī
rempalibus. et iniuste p̄motiones in spūa
libz. vnde oriūtur mortes tam tempales qz
spūales. **O** felices quos de⁹ tollit extra ne
cessitatem aut piculū talia faciendi. vt nec
iniuste militent/ aut militare consulant.

Inferimus adhuc tertio iniustam patrocī
natiōem. que dolis et astutijs tollit heredi
tates alioz. qz fit vix conscientia vel restitu
tio sup istis. **E**t adhuc insanabilior est iūa
sta diffamatio que debitam vite ciuilis fa
mam aufert. **P**ostremo ponimus pom
positatem status. vt p symoniam vel rāpī
nam aut vsuram. qz vix potest fieri cessio.
vt descendat quis a statu alto q̄qz damna
bilissimo/ in bassum debitū et tranquillū.

Santa est humani cordis arrogantia. vt
se et sups/ plures damnari citius patiatur
qz humiliari qd si nō esset/ nō tm̄ durasset
hoc execrandū z exicia bile scisma pestiferz.

Tandē epilogantes orem⁹ vt lauet nos
xp̄us. q̄tenus ptem secū hēamus. **L**auet at
p ministerium pnie. **Q**ue hauriat primus
aquam cōtritionis calidam mūdā ama
ram z vinam. **S**ecdo abluat p manū cōfes
sionis opportune integre z nō fecte secrete
et suo ordine hoc est sub suo iudice. nec ob
stent q̄tuor pestes pudor timor p̄sumptio
despatio. **E**xtersio demū fiat que hēat aspi
ratem rōnabilitatem claritatem celeritatē.
subtrahētes nos a voraginibz pctōz. que
nos in alienas man⁹ p iniurias p̄cipitant
a q̄bz vix vnqz possum⁹ emergere **S**ic mū
di erim⁹ in cubili cōscie n̄e tranq̄lli hñtes
partem exuberantissimaz cū christo hic per
gratiam et in spe. et postmodū in re p glām

cuius nos principes efficiat. Amen

Finit.

2 **Sermo eiusdē can-** **cellarij de dñio euāgelico fact⁹ i cena dñi.**

Omnia dedit ei pater in ma-
nus Job. xij. Originaliter i
euangelio pñcialiter recitato.
Pro impetranda gratia ⁊ v-
tute digiti dextre manus dei
qua apta/ oia implentur bonitate. q̄ subtra-
cta/ oia labefactione repentina dissoluunt
te matrem gratie/ te virginem inclitam/
p cuius manus (teste Bernardo) datur no-
bis quicquid datur. que diues es in oēs iuo-
cantes nomen tuū. salutantes imploram⁹
et implorantes salutamus dicētes. Ave
Omnia dedit ⁊c. vbi supra. Apud vos o do-
ctissimi ⁊ pcellentes viri/ mibi sermonē ha-
bendū esse cōspicio. qui certa iam et indu-
bitate fide tenetis/ q̄ filio suo dño nro Je-
su xpo dedit omnia pater in manus/ ac p/
inde monarchaz eū vlem cōstituit. vt iure
dixerit. **Matth. vlti.** Data est mihi ois po-
testas in celo ⁊ in terra. **Hoc dilectus eius**
ap̄lus cōtemplabatur dū asseruit Apoca.
ix. q̄ habet in vestimento et in femore suo
scriptum. **Regem et dñs dñantū.** **S**z
quo iure xp̄us/ q̄ insup titulo monarchiaz
hanc accepit? **Multiplici** quidem ⁊ signā-
ter triplici. **Primū** iure hereditario diuine
filiationis. **Nam** etsi filius et heres arguit
ap̄lus **Roma. vi.** et **Gal. iij.** **At** uero d̄ deo
patre/ vere vidit ⁊ enūciavit sancta illa mu-
lier **Judith. ix.** appellans eū dñm vniuerse
creature. **Dñs** igitur talis erit ⁊ filius. **Nic**
postq̄ dñs per p̄pham dixisset ad filium.
Ego hodie genui te/ subiūxit p̄ p̄nti. **So-**
stula a me et dabo tibi gētes. hereditatē tu-
am ⁊ possessionē tuā ⁊c. tanq̄ diceret illd̄.
Lu. xv. **Fili** omnia mea tua sunt. **Secun-**
dū ius monarchie v̄lis in xpo cōsurgit ex
titulo. **mutue dilectōis eius ad p̄rem.** **Nā**
antiquū est phice veritatis puerbiū **Ami-**
coz oia esse cōia. **Fili⁹** enī qz suo mō repē-
dit oia patri. in donatiua spiratiōe sup̄mi
amoris q̄ sp̄s lance⁹ ⁊ coexistit readama-
tionis vicissitudo vt ei p̄ donet oia. **Am-**
plius tertiu ius monarchie v̄lis inuenit i
xpo appropriatē q̄ ad naturā assumptā et
titulo victoriose debellatiōis seu ciuilibi ad-
quisitionis ⁊ cōquestus. **Victorem** cūtra

sequuntur ait quidam. **N**onne christus vt
imperiōsissimus victor/ aereas potestates
debellauit? **Sic** notat ap̄ls ad **Eph. ij.** **Nō**
ne captiuā sub eis duxit captiuitatē/ quaz
p̄p̄ij sanguinis p̄cio redemerat ⁊ suā effece-
rat. **Sic**ur p̄pha testat **Ascendēs** in altum
⁊c. **Idem** habet ad **Aph. iij.** **Quin** etiam
tota vniuersitatis machina que gratia ho-
minis condita est fm̄ phm ⁊ habetur satis
Deute. iij. **Ipa** fuerat ad impiū crimen le-
se maiestatis diuine/ deteriorata. teste **Ay-**
priano. et a natiuo decore suo/ plurimū de-
ciderat. **Iuste** nimiz. vt in bōis p̄pter se cō-
ditis/ homo p̄ditōr ⁊ p̄uaricator/ plecteret
Sed audi qd sup̄ hoc cārat ecclesia. **Ter-**
ra pontus astra mūdus q̄ lauauit flumine.
Ecce p̄ xpi passiōem lota ⁊ reparata esse om-
nia aqua emūdationis repationis ac pul-
crificationis. **Nōne** inductus est ap̄ls di-
cere de xpo passo. q̄ deus exaltauit illū ⁊ de-
dit illi nomen qd est sup̄ omne nomen. vt
in noīe ihu omne genu flectat cęlestiū ter/
restriū ⁊ infernoz. in signū vniuersalis do-
minij ad **Philipē. ij.** **D**abemus ergo ti-
tulos enumeratos tres in xpo. diuine filia-
tionis. mutue readamatiōis. et strēue de-
bellationis. p̄pter qd rite dictū est. q̄ oia de-
dit ei pater in manus. **Ita** sentitis de chri-
sto o sapientissimi viri. **Ita** iugiter pia fi-
dei sinceritate deo p̄picio sentietis. **Quam**
obrem nec habeo necesse in p̄suadēdo am-
plius verba p̄dere. aut opaz cōsumere. nec
istū solem veritatis p̄fulgidū/ ingerere de-
beo vobis ip̄m cernentibus. et de xpo sciē-
tibus q̄ omnia dedit pater in manus. **Pro-**
pterea traducat sermo noster a l̄ra ad my-
steriū. a fidei soliditate/ ad mox puritatem
et a diuina filiatione naturali/ ad p̄cipua
tam filiationis adoptiue generatiōem. **P**
ertractemus q̄ pacto sp̄s quilibet xp̄ia-
nus/ xpi frater ⁊ amicus/ sit aut esse debeat
princeps omnū. **Contemlemur** q̄sta et
q̄s sup̄effusa liberalitate/ omnia dederit no-
bis pater in manus si volumus. **Quis** pa-
ter? **Pater** ille qui possedit ⁊ fecit ⁊ creauit
nos **Deute. xxxij.** qui a nobis pater agno-
sci/ pater vocari/ altissima p̄orsus ⁊ obstu-
pescenda dignatione voluit/ monuit atq̄
iussit. **Matth. vi.** **Quid** enī mirabili⁹. qd
ad audiendū iocūdus: q̄ vt vnusquisq̄ fi-
deliū instar xpi monarcha sit oim si placet
et ita est n̄. vnusquisq̄ sp̄s vere fidelis/
monarcha est oim ⁊ multiplici. nō vno sed